

На основу члана 5. став 1. тачка б, члана 20. став 2. тачка б. и члана 37. Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске („Службени гласник Републике Српске”, бр. 59/13 и 4/17), чл. 89 и 90. Закона о банкама Републике Српске („Службени гласник Републике Српске”, бр. 4/17, 19/18 и 54/19), члана 6. став 1. тачка б. и члана 19. тачка б. Статута Агенције за банкарство Републике Српске („Службени гласник Републике Српске”, број 63/17), Управни одбор Агенције за банкарство Републике Српске, на 4. сједници, одржаној 26.12.2023. године, доноси

ОДЛУКУ О УПРАВЉАЊУ КАМАТНИМ РИЗИКОМ У БАНКАРСКОЈ КЊИЗИ

1. Опште одредбе

Предмет одлуке

Члан 1.

- (1) Овом одлуком утврђују се минимални стандарди за успостављање система управљања каматним ризиком у банкарској књизи, мјерење каматног ризика у банкарској књизи, стандардизовани приступ и супервизорски тест нетипичних вриједности, утврђивање интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи, те квалитет података и унутрашње контроле везане за управљање каматним ризиком у банкарској књизи.
- (2) Одредбе ове одлуке примјењују се на банке са сједиштем у Републици Српској, којима је Агенција за банкарство Републике Српске (у даљем тексту: Агенција) издала дозволу за рад.
- (3) Одредбе ове одлуке банка је дужна примјењивати на појединачној и консолидованој основи.
- (4) На питања везана за управљање каматним ризиком у банкарској књизи која нису дефинисана овом одлуком, а дефинисана су Законом о банкама Републике Српске (у даљем тексту: Закон) или другим подзаконским прописима, примјењиваће се одредбе тог закона или другог подзаконског прописа.

Појмови

Члан 2.

Појмови који се користе у овој одлуци и подзаконским прописима који се доносе на основу ове одлуке имају следећа значења:

- 1) **Каматни ризик** је ризик од могућег настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке усљед неповољне промјене каматних стопа.
- 2) **Каматни ризик у банкарској књизи** има исто значење као у члану 90. став 7. Закона и обухвата ризик одступања, ризик основе и ризик опције.
- 3) **Каматно осјетљиви инструменти** су финансијски инструменти осјетљиви на промјену каматне стопе, а обухватају ставке финансијске имовине осим оне која представља одбитну ставку од редовног основног капитала, обавеза осим оних које представљају редовни основни капитал и остале трајне инструменте без датума доспијећа и ванбилансне ставке из банкарске књиге. Каматно осјетљиви инструменти обухватају и неквалитетне изложености, каматне и друге финансијске деривате код којих су новчани токови одређени у потпуности или дијелом каматном стопом, те послове из књиге трговања из члана 39. Одлуке о израчунавању капитала банака, уколико каматни ризик за предметне позиције није обухваћен у оквиру другог ризика.
Неквалитетне изложености јесу изложености дефинисане чланом 2. став 1. тачка 2. Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака, а укључују се након умањења за исправке вриједности, односно резервисања за покриће очекиваних кредитних губитака за ванбилансне изложености.
- 4) **Ризик одступања (енгл. *gap risk*)** јесте ризик који произилази из рочне структуре каматно осјетљивих инструмената, односно из разлика у периодима промјене њихове каматне стопе, те обухвата промјене рочне структуре каматних стопа које се појављују досљедно на кривој приноса (паралелни ризик) или различито по периодима (непаралелни ризик).

- 5) **Ризик основе (енгл. *basis risk*)** јесте ризик који произилази из примјене различитих референтних каматних стопа за инструменте са сличном рочношћу или времену до сљедеће промјене каматне стопе, односно из несавршености корелације референтних каматних стопа за инструменте активе и пасиве.
- 6) **Ризик опције (енгл. *option risk*)** јесте ризик који произилази из опција (финансијских деривата) или уграђених опција у каматно осјетљиве инструменте, односно ризик који произилази из каматно осјетљивих инструмената у склопу којих ће носилац сигурно извршити опцију ако је то у његовом финансијском интересу (аутоматске опције), те ризик који произилази из флексибилности уграђене имплицитно или у оквиру услова каматно осјетљивих инструмената на такав начин да промјене каматних стопа могу утицати на промјену понашања клијента (бихевиоралне опције).
- 7) **Значајна валута** је свака валута која чини више од 5% укупне финансијске имовине или обавеза у банкарској књизи. Значајном валутом сматра се и валута које чини мање од 5% укупне финансијске имовине или обавеза у банкарској књизи, ако збир имовине или обавеза по свим валутама које су укључене у израчун чини мање од 90% укупне финансијске имовине или обавеза у банкарској књизи, искључујући ставке које нису каматно осјетљиве.
- 8) **Мјере зараде** јесу мјере које обухватају краткорочни утицај промјена каматних стопа, односно користе се за израчун промјене очекиване будуће профитабилности у одређеном периоду (минимално годину дана) као посљедица промјене каматних стопа.
- 9) **Мјере зараде уз промјене тржишне вриједности** јесу мјере зараде након што се узму у обзир и промјене у тржишној вриједности инструмената који се вреднују по фер вриједности, а усљед промјене каматних стопа.
- 10) **Мјере економске вриједности (ЕВ)** јесу мјере које обухватају дугорочни утицај промјена каматних стопа, односно користе се за израчун промјене нето садашње вриједности каматно осјетљивих инструмената током њиховог преосталог периода трајања као посљедица промјене каматних стопа. Мјере економске вриједности одражавају промјене вриједности током преосталог периода до доспијећа каматно осјетљивих инструмената.
- 11) **Мјере економске вриједности капитала (ЕВК)** су посебан облик мјере економске вриједности у којем се промјене нето садашње вриједности каматно осјетљивих инструмената, које су посљедица промјене каматних стопа, одражавају на економску вриједност капитала банке.
- 12) **Моделирање безусловних новчаних токова (енгл. *unconditional cash flows*)** јесте моделирање новчаних токова под претпоставком да рачност и износ новчаних токова не зависе од посебних сценарија промјене каматних стопа.
- 13) **Моделирање условних новчаних токова (енгл. *conditional cash flows*)** јесте моделирање новчаних токова под претпоставком да рачност и износ новчаних токова зависе од сценарија каматних стопа, тј. претпоставља се да се рачност новчаних токова од инструмената са уграђеним опцијама и инструмената чије доспијеће зависи од понашања клијената, моделира у зависности од сценарија промјене каматних стопа.
- 14) **Биланс стања са претпоставком истека (енгл. *run-off balance sheet*)** је биланс (укључујући ванбилансне ставке) у којем се постојеће позиције из банкарске књиге амортизују (истичу) и не замјењују новим позицијама.
- 15) **Динамички биланс стања (енгл. *dynamic balance sheet*)** је биланс (укључујући ванбилансне ставке) са измијењеним саставом позиција у зависности од пословних очекивања у будућности, а који је прилагођен одговарајућем сценарију на досљедан начин.
- 16) **Статички биланс стања (енгл. *constant balance sheet*)** је биланс (укључујући ванбилансне ставке) у којем се све ставке приликом доспијећа, односно поновног вредновања, замјењују ставкама које имају исти износ, период до доспијећа (поновног вредновања) и маржу.
- 17) **Неризична крива приноса** је крива приноса која не садржи марже повезане са кредитним ризиком специфичним за инструмент или издаваоца инструмента, нити марже повезане са ризиком ликвидности.
- 18) **Паралелни шок раста** је шок једнаког повећања каматних стопа по свим временским разредима.
- 19) **Паралелни шок пада** је шок једнаког смањења каматних стопа по свим временским разредима.

- 20) **Шок поравнања (енгл. *flattener*)** је непаралелни (ротацијски) шок, то јест шок смањења каматних стопа по дугорочним доспијећима и повећања каматних стопа по краткорочним доспијећима.
- 21) **Шок нагиба (енгл. *steepener*)** је непаралелни (ротацијски) шок, то јест шок повећања каматних стопа по дугорочним доспијећима и смањења каматних стопа по краткорочним доспијећима.
- 22) **Шок раста краткорочних каматних стопа** је непаралелни шок, то јест шок повећања каматних стопа који је већи по краткорочним доспијећима.
- 23) **Шок пада краткорочних каматних стопа** је непаралелни шок, то јест шок смањења каматних стопа који је већи по краткорочним доспијећима.
- 24) **Стопа пролазних салда (енгл. *pass-through rate*)** значи проценат промјене тржишне каматне стопе додијељен депозитима, односно који ће се пренијети на клијенте, како би се омогућило да банка одржи исти ниво стабилних депозита.
- 25) **Становништво** – има исто значење као у Одлуци о управљању ризиком ликвидности.
- 26) **Правно лице** – клијент који не испуњава услове дефиниције становништва.
- 27) **Депозити без уговореног рока доспијећа** – депозити без уговореног рока доспијећа код којих је депонент у могућности повући депозит у било ком тренутку. Састоје се од стабилних и нестабилних депозита без уговореног рока доспијећа.
- 28) **Трансакциони депозити становништва** – депозити становништва (некаматносни и други рачуни становништва) без уговореног рока доспијећа када компонента примања камате није релевантна за одлуку клијента да држи новац на рачуну.
- 29) **Нетрансакциони депозити становништва** - депозити становништва без уговореног рока доспијећа када је компонента примања камате релевантна за одлуку клијента да држи новац на рачуну.
- 30) **Стабилни депозити без уговореног рока доспијећа (енгл. *stable non-maturity deposits*)** – депозити без уговореног рока доспијећа за које је на основу историјског праћења утврђена стабилност, односно за које је веома извјесно да неће доћи до повлачења у условима непромијењених каматних стопа на тржишту. Састоје се од константне и промјенљиве компоненте.
- 31) **Константна компонента стабилних депозита (енгл. *core component of non-maturity deposits*)** – дио стабилних депозита без уговореног рока доспијећа за које је мало вјероватно да ће доћи по поновног вредновања чак и у условима значајне промјене каматних стопа на тржишту.
- 32) **Промјенљива компонента стабилних депозита (енгл. *non-core component of non-maturity deposits*)** – дио стабилних депозита без уговореног рока доспијећа који не испуњавају услов за класификацију у константну компоненту стабилних депозита.

2. Минимални стандарди за успостављање система управљања каматним ризиком у банкарској књизи

Минимални захтјеви за управљање каматним ризиком у банкарској књизи

Члан 3.

- (1) Банка је дужна да успостави и спроводи свеобухватан, поуздан и ефикасан систем управљања каматним ризиком у банкарској књизи, који је сразмјеран величини и интерној организацији банке, те врсти, обиму и сложености њених послова, односно пословном моделу, ризичном профилу банке и утврђеној склоности ка преузимању ризика, а у складу са одредбама Одлуке о систему управљања у банци и додатним захтјевима дефинисаним овом одлуком.
- (2) Захтјеви из става 1. овог члана односе се на обавезу банке да успостави и проводи примјерене стратегије, политике, процедуре, процесе и системе за идентификацију, мјерење и праћење каматног ризика у банкарској књизи, те управљање тим ризиком, као и одговарајуће лимите како би се обезбиједило да банка одржава одговарајући ниво изложености каматном ризику у банкарској књизи у складу са утврђеном склоношћу ка преузимању ризика.
- (3) Банка је дужна управљати ризицима који произилазе из њене изложености каматном ризику у банкарској књизи, а који утичу на њену зараду и економску вриједност.

- (4) Надређена банка у банкарској групи дужна је обезбиједити да аранжмани и процеси управљања каматним ризиком у банкарској књизи буду досљедно и правилно интегрисани на консолидованој и потконсолидованој основи.

Склоност ка преузимању каматног ризика у банкарској књизи

Члан 4.

- (1) Банка је дужна усвојити јасно дефинисане принципе и правила за преузимање ризика, односно дефинисати склоност банке ка преузимању каматног ризика у банкарској књизи, узимајући у обзир ниво прихватљивог утицаја флукуације каматних стопа на њену зараду и на економску вриједност.
- (2) Банка која је значајно изложена ризику одступања, ризику основе или ризику опције дужна је утврдити склоност ка преузимању ризика у односу на сваку од тих подкатегија каматног ризика у банкарској књизи, односно дужна је успоставити лимите за сваку од тих подкатегија.
- (3) Банка је дужна јасно дефинисати овлашћења, линије одговорности и одговорност за доношење одлука о управљању каматним ризиком у банкарској књизи, инструменте и стратегије заштите, те могућности преузимања каматног ризика у банкарској књизи.
- (4) Приликом утврђивања склоности ка преузимању каматног ризика у банкарској књизи, банка је дужна водити рачуна о ризицима који утичу на зараду као посљедица рачуноводственог третмана трансакција из банкарске књиге. Утицај на зараду није ограничен само на нето каматни приход, већ и на утицај промјена каматних стопа на тржишну вриједност инструмената који се, у зависности од рачуноводственог третмана, одражавају или на биланс успјеха или директно на капитал (кроз акумулирани остали резултат). Банка је дужна узети у обзир и утицај на зараду повезан са уграђеним опцијама инструмената који се мјере по фер вриједности у оквиру континуираних шокова и стресних сценарија каматних стопа, као и потенцијални утицај каматних деривата ако је њихова ефикасност била мања усљед промјене каматних стопа.
- (5) Банка која при управљању каматним ризиком у банкарској књизи користи каматне и друге деривате дужна је у потпуности разумјети и документовати коришћење заштите у виду тих деривата.
- (6) Банка која користи моделе понашања клијената за мјерење изложености каматном ризику у банкарској књизи дужна је у потпуности разумјети процес и резултате моделирања, те документовати коришћене претпоставке.
- (7) У случају да је банка у својим пословним циљевима, стратегији и политици дефинисала велику склоност ка преузимању ризика, њени органи управљања дужни су осигурати сразмјерно поуздан и ефикасан систем управљања у складу са чланом 3. ове одлуке.

Систем лимита изложености

Члан 5.

Банка је дужна успоставити и лимите којима се ограничава изложеност каматном ризику у банкарској књизи у складу са дефинисаном склоношћу за преузимање ризика и обезбиједити њихово досљедно провођење, а посебно сљедеће:

- 1) политику лимита која је сразмјерна природи, величини, сложености и адекватности капитала банке, те способности мјерења властитих ризика и управљања њима,
- 2) лимите на нивоу банкарске групе којима се јасно одређује да се прихватљив ниво каматног ризика у банкарској књизи треба примијенити на консолидованој основи, а гдје је примјењиво и на нивоу појединачних чланова банкарске групе,
- 3) системе извјештавања који осигуравају да се информације о позицијама које премашују или је вјероватно да ће премашити успостављене лимите без одгањања доставе одговарајућем руководном нивоу, који ће у складу са утврђеном политиком банке и по потреби ескалирати на виши руководни ниво, у зависности од износа одступања од утврђених лимита, те мјере које ће се сходно одступању у односу на успостављене лимите предузети,
- 4) извјештавање управе и надзорног одбора о мјерама ризика потребно је проводити најмање на кварталној основи, а извјештај треба садржати упоредни преглед тренутних изложености са успостављеним лимитима.

Политике, процедуре и поступци за управљање каматним ризиком у банкарској књизи

Члан 6.

- (1) Банка је дужна, на основу Стратегије за преузимање и управљање ризицима, донијети и проводити адекватне политике, процедуре и поступке за управљање каматним ризиком у банкарској књизи. Банка је дужна обезбиједити:
 - 1) да су успостављене процедуре за мјерење и процјену каматног ризика у банкарској књизи,
 - 2) да су приступ мјерењу и одговарајуће претпоставке за мјерење и процјену каматног ризика у банкарској књизи, укључујући начин утврђивања интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи, адекватни и пропорционални,
 - 3) да се претпоставке примијењених модела редовно преиспитују и, према потреби, мијењају,
 - 4) да су дефинисани стандарди за вредновање позиција и мјерење ефикасности истих,
 - 5) да постоји одговарајућа документација и контрола над допуштеним стратегијама заштите од ризика и инструментима заштите од ризика, те
 - 6) да су јасно и детаљно утврђене надлежности и одговорности надлежних тијела и запослених у банци за управљање изложеностима каматном ризику у банкарској књизи.
- (2) Политика за управљање каматним ризиком у банкарској књизи треба обухватити све компоненте каматног ризика у банкарској књизи које су важне за банку и укључивати, између осталог, сљедеће:
 - 1) интерне дефиниције и успостављање јасне границе између банкарске књиге и књиге трговања,
 - 2) детаљну дефиницију економске вриједности и њену усклађеност са методом која се примјењује за вредновање имовине и обавеза (нпр. на основу дисконтоване вриједности будућих новчаних токова и на бази дисконтоване вриједности будуће зараде), а која је усвојена за интерну употребу,
 - 3) детаљну дефиницију зараде уз промјену тржишне вриједности инструмената и њену усклађеност са приступом који банка користи приликом израде финансијских планова и финансијских пројекција, а која је усвојена за интерну употребу,
 - 4) јачину и облик различитих каматних шокова који се примјењују за интерне израчуне каматног ризика у банкарској књизи, уколико је примјењиво,
 - 5) примјену приступа за моделирање условних или безусловних новчаних токова,
 - 6) третман одобрених, а неискоришћених трансакција (укључујући повезану заштиту од ризика),
 - 7) агрегирање вишевалутних каматних изложености (нпр. међувалутни каматни своп), уколико је примјењиво,
 - 8) мјерење и управљање ризиком основе који произилази из различитих референтних каматних стопа,
 - 9) капитал који је коришћен при израчуну којим се мјери каматни ризик у банкарској књизи у оквиру поступка интерне процјене адекватности капитала (ICAAP),
 - 10) третман бихевиоралних претпоставки текућих и штедних рачуна (нпр. претпостављена рочност за обавезе са кратким уговорним роком доспијећа, међутим дугим роком доспијећа са аспекта понашања клијента),
 - 11) мјерење каматног ризика у банкарској књизи који произилази из бихевиоралних и аутоматских опција имовине и обавеза,
 - 12) ниво детаљности података употријебљен у интерним израчунима мјерења, уколико је примјењиво,
 - 13) интерну дефиницију комерцијалне марже и одговарајућу методологију за интерно поступање са комерцијалним маржама.
- (3) Потребно је да банка редовно, а најмање једном годишње врши преиспитивање политика за управљање каматним ризиком у банкарској књизи и према потреби врши ревидирање.

Надлежности и одговорности

Члан 7.

(1) Надзорни одбор банке дужан је да:

- 1) усвоји стратегију управљања каматним ризиком у банкарској књизи, која може бити саставни дио опште стратегије управљања ризицима у банци, политике укључујући и јасно дефинисану склоност ка преузимању каматног ризика у банкарској књизи, те обезбиједи њихову примјену,
- 2) усвоји адекватну организациону структуру са тачно утврђеним и разграниченим линијама овлашћења, која омогућава обезбјеђење независности функција управљања каматним ризиком од функција преузимања каматног ризика у банкарској књизи,
- 3) усвоји акте о систему мјерења каматног ризика,
- 4) усвоји акт о систему унутрашњих контрола над процесом управљања каматним ризиком у банкарској књизи, и
- 5) пропише садржај и учесталост извјештавања о каматном ризику, те обезбјеђује свеобухватан и поуздан систем извјештавања о каматном ризику.

(2) Управа банке дужна је да:

- 1) предложи стратегију и политику преузимања и управљања каматним ризиком у банкарској књизи које могу бити саставни дио опште стратегије, укључујући и јасно дефинисану склоност ка преузимању каматног ризика у банкарској књизи, да усвоји остале интерне акте за управљање каматним ризиком у банкарској књизи (оперативне процедуре, упутства и сл.), те обезбиједи њихову досљедну примјену,
- 2) предложи адекватну организациону структуру са тачно утврђеним и разграниченим линијама овлашћења, која омогућава независност функција управљања каматним ризиком од функција преузимања каматног ризика у банкарској књизи,
- 3) предложи акте о систему мјерења каматног ризика (методологије, претпоставке које морају бити адекватне, документоване и стабилне током времена, улазне податке и сл.),
- 4) предложи акт о систему унутрашњих контрола над процесом управљања каматним ризиком у банкарској књизи,
- 5) обезбиједи правовременост, поузданост и употребљивост извјештаја о каматном ризику,
- 6) обезбиједи провођење периодичне валидације модела и метода мјерења каматног ризика у банкарској књизи и процјену одговарајућег ризика модела,
- 7) обезбиједи провођење тестирања отпорности на стрес везаног за каматни ризик у банкарској књизи, те примијени резултате приликом доношења одлука и ревидирања политика, интерних аката и лимита који се односе на каматни ризик,
- 8) проводи дефинисану склоност ка преузимању каматног ризика у банкарској књизи,
- 9) проводи оквир стратегије заштите од каматног ризика у банкарској књизи.

3. Мјерење каматног ризика у банкарској књизи

Мјерење каматног ризика у банкарској књизи

Члан 8.

- (1) Банка је дужна за мјерење каматног ризика у банкарској књизи користити барем једну мјеру утемељену на заради укључујући промјену тржишне вриједности инструмената и барем једну методу мјерења економске вриједности, које заједно обухватају све компоненте каматног ризика у банкарској књизи.
- (2) У мјерењима каматног ризика у банкарској књизи банка је дужна примјењивати стандардизовани приступ, који ће користити и за потребе извјештавања Агенције. У зависности од величине, сложености активности и ризичног профила банка може додатно примјењивати и сопствене калкулације и претпоставке, односно властите интерне моделе.
- (3) Уколико Агенција оцијени да стандардизовани приступ из става 2. овог члана није адекватно примијењен, може банци наложити примјену поједностављеног стандардизованог приступа.

- (4) Банка је дужна успоставити поуздане системе мјерења који обухватају све компоненте и изворе каматног ризика у банкарској књизи који су релевантни за њен пословни модел.
- (5) Своју изложеност каматном ризику у банкарској књизи банка је дужна мјерити у погледу могућих промјена економске вриједности и зараде уз промјену тржишне вриједности инструмената, те је дужна употребљавати комплементарна обиљежја оба приступа како би обухватила сложену природу каматног ризика у банкарској књизи у краткорочним и дугорочним временским оквирима. Посебно је дужна мјерити:
 - 1) укупан ефекат кључних претпоставки моделирања за мјерење каматног ризика у банкарској књизи у погледу мјере економске вриједности и мјере зараде, те
 - 2) каматни ризик у банкарској књизи који произилази из каматних деривата, уколико је то релевантно за пословни модел.
- (6) Банка је дужна супервизорски тест нетипичних вриједности у потпуности интегрисати у интерни систем мјерења изложености каматном ризику и користити као алат у мјерењу изложености каматном ризику у банкарској књизи.

Методe за мјерење каматног ризика у банкарској књизи

Члан 9.

- (1) Банка је дужна идентификовати и мјерити све компоненте каматног ризика у банкарској књизи наведене у члану 2. став 1. т. 4-6. ове одлуке, а како би се утврдиле све компоненте банка је дужна минимално размотрити:
 - 1) за ризик одступања - праћење износа (дисперзије и концентрације) неусклађености у различитим временским разредима,
 - 2) за ризик основе – праћење груписања инструмената у зависности од референтне каматне стопе,
 - 3) за ризик опције – праћење инструмената са аутоматским и бихевиоралним опцијама по волумену.
- (2) У зависности од величине банке, те сложености њених активности и ризичног профила, банка треба употребљавати низ квантитативних алата који одговарају њеној изложености ризику. Банка треба у потпуности разумјети ограничења сваког употребљеног квантитативног алата, као и посљедице различитих рачуноводствених третмана и трансакција из банкарске књиге.

Управљање моделима за каматни ризик у банкарској књизи

Члан 10.

- (1) Везано за примјену члана 8. став 2. ове одлуке, банка може користити моделе које је сама развила или моделе развијене од треће стране, при чему је дужна користити интерно доступне податке банке, а који су релевантни за њен пословни модел и профил каматног ризика. Прије добијања интерног одобрења за употребу модела, организациона јединица или функција независна од развоја модела треба провјерити и валидирати процес утврђивања улазних података, претпоставке, методологију моделирања, те резултате модела. Исти захтјеви се примјењују и у случају да је модел развила трећа страна, гдје је банка дужна обезбиједити да запослени банке у потпуности разумију модел, те да су у могућности да Агенцији током надзора детаљно образложе процес утврђивања улазних података, претпоставке, методологију моделирања, те резултате модела.
- (2) Банка је дужна осигурати да су валидација модела мјерења каматног ризика у банкарској књизи и процјена ризика модела интегрисане у управљачке процесе и политике независно од њиховог развоја. Политиком валидације треба утврдити сљедеће:
 - 1) запослене и/или организационе јединице одговорне за развој, валидацију, документовање, увођење и употребу модела, те
 - 2) одговорности и политике за контролу модела, између осталог за развој иницијалне и континуиране валидације, оцјењивање резултата, поступак одобрења, контроле верзија, изузетке, ескалације извјештаја, измјене и повлачења модела.

- (3) Оквир за валидацију модела треба укључивати сљедећих пет кључних елемената:
- 1) оцјењивање концептуалне и методолошке поузданости, укључујући доказе о његовом развоју,
 - 2) континуирано праћење модела, укључујући провјеру процеса, те поређење резултата са референтним вриједностима,
 - 3) анализу резултата, укључујући ретроактивно тестирање кључних интерних параметара (нпр. стабилност депозита, стопа пријевремене отплате кредита, пријевремено разорочење депозита, одређивање цијене инструмената),
 - 4) детаљну процјену стручних мишљења и закључака који су употребљени приликом развоја и употребе модела, те
 - 5) валидирање претпоставки диверзификације (кључни интерни параметри би требали бити израчунати довољно грануларно по сегментима у складу са специфичним пословним моделом банке).
- (4) Управа банке дужна је, прије давања сагласности за коришћење модела, прегледати резултате провјере и иницијалне валидације модела као и све дате препоруке. Банка је дужна осигурати да модел и након усвајања пролази континуирану провјеру, потврду процеса и валидацију према учесталости коју је одредила управа банке у складу са нивоом ризика модела.
- (5) У поступку континуиране провјере банка је дужна утврдити квантитативне и квалитативне критеријуме, који обавезују запослене који врше валидацију модела, да правовремено обавијесте управу банке како би се утврдиле корективне мјере и ограничења употребе модела. У оквиру континуиране провјере модела треба постојати јасан процес контроле верзија модела и припадајућих ауторизација.
- (6) Банка може екстернализовати израду и/или валидацију модела за управљање каматним ризиком у банкарској књизи, под условом да су ти модели на адекватан начин прилагођени специфичностима банке, и у том случају дужна је провести поступак у складу са одредбама Одлуке о управљању екстернализацијом прије употребе модела. Банка је дужна обезбиједити одговарајућу документацију о употреби модела развијеног и/или валидираног од треће стране и о свим посебним прилагођавањима. При томе, банка треба у потпуности разумјети аналитику, претпоставке и методологију коришћеног модела, те осигурати да су оне на адекватан начин интегрисане у опште системе и поступке управљања ризицима банке.

Претпоставке мјерења каматног ризика у банкарској књизи

Члан 11.

- (1) При мјерењу каматног ризика у банкарској књизи банка је дужна у потпуности разумјети и документовати кључне бихевиоралне претпоставке и претпоставке модела, које требају бити у складу са пословним стратегијама те се требају провјеравати најмање једном годишње.
- (2) У вези са различитим мјерама каматног ризика у банкарској књизи, потребно је да банка узме у обзир претпоставке утврђене за потребе квантификације ризика у односу на сљедеће области:
 - 1) извршавање каматних опција (аутоматских или бихевиоралних) од стране банке и њених клијената по посебним шокovima и стресним сценаријима каматних стопа,
 - 2) третман депозита без уговореног рока доспијећа,
 - 3) третман кредита са фиксном каматном стопом и обавеза по кредитима са фиксном каматном стопом у погледу ризика од пријевремене отплате,
 - 4) третман орочених депозита у погледу ризика од пријевременог разорочења.

Бихевиоралне претпоставке за рачуне са уграђеном опцијом клијената

Члан 12.

- (1) Банка је дужна при процјени посљедица уграђених опција узети у обзир:
 - 1) могући утицај на текућу и будућу брзину пријевремене отплате кредита која произилази из сценарија каматне стопе, односно економског окружења и уговорних карактеристика,

- 2) еластичност прилагођавања каматних стопа производа промјенама тржишних каматних стопа,
 - 3) миграцију салда између различитих врста производа као посљедице промјена њихових карактеристика, услова и одредби.
- (2) Банка је дужна успоставити политике којима се уређује утврђивање и редовна процјена кључних претпоставки за третман билансних и ванбилансних ставки које имају уграђене опције. Притом је дужна:
- 1) идентификовати све значајне производе и ставке које подлијежу уграђеним опцијама које би могле утицати на очекивани новчани ток од камате или бихевиорални датум поновног вредновања (за разлику од уговорног датума доспијећа) релевантних салда,
 - 2) имати одговарајуће стратегије одређивања каматних стопа и заштите од ризика (нпр. употреба деривата или накнаде за пријевремену отплату које се наплаћују клијенту како би се надокнадили могући трошкови раскида уговора),
 - 3) осигурати да је моделирање кључних бихевиоралних претпоставки оправдано с обзиром на историјске податке и да је засновано на разумним хипотезама.

Бихевиоралне претпоставке за рачуне без одређених датума поновног вредновања

Члан 13.

- (1) Банка је дужна при одређивању бихевиоралних претпоставки о рачунима без одређених датума поновног вредновања за потребе управљања каматним ризиком:
- 1) утврдити „константну компоненту“, тј. депозите који су стабилни и који се вјероватно неће поновно вредновати чак ни под утицајем значајних промјена каматних стопа,
 - 2) омогућити да претпоставке моделирања за те депозите одражавају карактеристике депонената (становништво/ правна лица) и карактеристике рачуна (нпр. трансакциони/ нетрансакциони) на начин да:
 1. трансакциони депозити становништва укључују некаматносне и друге рачуне становништва када компонента примања камате није релевантна за одлуку клијента да држи новац на рачуну,
 2. нетрансакциони депозити становништва укључују рачуне становништва када је компонента примања камате релевантна за одлуку клијента да држи новац на рачуну,
 3. депозити правних лица укључују рачуне великих клијената и других правних лица, искључујући депозите финансијских клијената или друге потпуно цјеновно осјетљиве рачуне.,
 - 3) процијенити могућу миграцију између депозита без одређених датума поновног вредновања и других депозита који би, у различитим сценаријима каматних стопа, могли промијенити кључне бихевиоралне претпоставке модела,
 - 4) размотрити могућа ограничења поновног вредновања депозита становништва у окружењу са ниским или негативним каматним стопама, и ефекат која би та ограничења могла имати на стабилност депозита у различитим сценаријима каматних стопа,
 - 5) осигурати да су претпоставке везане за смањење константне компоненте и других салда конзервативне и адекватне са аспекта успостављања равнотеже између доприноса заради и додатног ризика економске вриједности, који произилази из могуће пропуштене добити по имовини која је финансирана из ових салда у условима раста каматних стопа,
 - 6) ослонити се на статистичке или квантитативне методе за утврђивање бихевиоралног датума поновног вредновања и профила новчаног тока депозита без уговореног рока доспијећа уз додатне логичке контроле и допринос различитих стручњака унутар банке,
 - 7) разумјети ефекат коришћених претпоставки на мјере каматног ризика у банкарској књизи, као и на одлуке о раподјели расположивог капитала, користећи се уговорним условима а не бихевиоралним претпоставкама, како би се издвојио ефекат претпоставки на обје врсте мјере,
 - 8) проводити тестирање отпорности на стрес, како би се разумјела осјетљивост одабраних мјера ризика на промјену кључних претпоставки, узимајући у обзир резултате тих тестова

при доношењу одлука о расподјели капитала за покриће интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи.

- (2) Депозити без уговореног рока доспијећа финансијских клијената не подлијежу моделирању бихевиоралних претпоставки, изузев уколико је ријеч о оперативним депозитима дефинисаним чланом 38. став 1. тачка 1. Одлуке о управљању ризиком ликвидности.

Сценарији шокова каматних стопа за континуирано управљање

Члан 14.

- (1) Банка је дужна редовно мјерити своју изложеност каматном ризику у банкарској књизи у погледу различитих мјера каматног ризика у банкарској књизи у различитим сценаријима каматних шокова за потенцијалне промјене у нивоу и облику безризичних кривих приноса каматних стопа, те промјена у односима међу различитим референтним каматним стопама (тј. ризик основе). Банка је дужна проводити мјерење барем једном тромјесечно, а у периоду повећане волатилности каматних стопа или повећаног нивоа каматног ризика у банкарској књизи и чешће.
- (2) Банка за потребе интерног мјерења, а узимајући у обзир принцип пропорционалности, може примјењивати приступ израде модела условних или безусловних новчаних токова.
- (3) Банка је дужна процијенити изложености у свакој значајној валути у којој има позиције у инструментима осјетљивим на каматне стопе. Што се тиче изложености у значајној валути, сценарији каматних шокова требају бити валутно специфични и усклађени са основним економским обиљежјима те валуте.
- (4) Банка је дужна, за потребе континуираног управљања каматним ризиком у банкарској књизи, у обзир узети шест сценарија каматних шокова:
1. паралелни шок раста
 2. паралелни шок пада
 3. шок поравнања (енгл. flattener)
 4. шок нагиба (енгл. steepener)
 5. шок раста краткорочних каматних стопа и
 6. шок пада краткорочних каматних стопа.

Начин израчунавања сценарија каматних шокова детаљније се прописује посебним прописом Агенције.

- (5) Агенција може захтијевати од банке примјену додатних сценарија каматних шокова поред оних прописаних ставом 4. овог члана.
- (6) Банка је дужна резултате примјене сценарија каматних шокова употребљавати као подлогу за доношење одлука на одговарајућим нивоима управљања, што укључује стратешке или пословне одлуке и одлуке о управљању ризицима, те при утврђивању и провјери политика и лимита за каматни ризик у банкарској књизи.

4. Стандардизовани приступ и супервизорски тест нетипичних вриједности

Стандардизовани приступ и супервизорски тест нетипичних вриједности

Члан 15.

- (1) Банка је дужна минимално да, за потребе мјерења каматног ризика у банкарској књизи, процјену каматног ризика по позицијама у банкарској књизи врши у складу са стандардизованим приступом или у складу са поједностављеним стандардизованим приступом уколико Агенција оцијени да стандардизовани приступ банке није адекватан.
- (2) Банка је дужна редовно, а најмање на кварталној основи, израчунавати:
- 1) ефекат паралелних, краткорочних и дугорочних шокова (шест сценарија прописаних у члану 14. став 4. ове одлуке) на њену мјеру економске вриједности капитала,
 - 2) ефекат паралелних шокова (два сценарија прописана у члану 14. став 4. т. 1. и 2) на њену мјеру зараде, односно једногодишњи нето каматни приход.

- (3) Ако је пад економске вриједности капитала из става 2. тачка 1. овог члана већи од 15% основног капитала банке по било ком од шест сценарија, банка је дужна одмах о томе обавијестити Агенцију.
- (4) Ако је пад једногодишњег нето каматног прихода банке из става 2. тачка 2. овог члана већи од 2,5% основног капитала банке, а као посљедица два супервизорска шока, банка је дужна одмах о томе обавијестити Агенцију.
- (5) Агенција ће посебним упутством детаљније прописати начин примјене стандардизованог и поједностављеног стандардизованог приступа, обрасце за извјештавање о супервизорском тестирању нетипичних вриједности и рокове за извјештавање.

5. Утврђивање интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи

Идентификација, израчун и покриће интерних капиталних захтјева

Члан 16.

- (1) Потребно је да банка узме у обзир укупан утицај каматног ризика који произилази из послова који се воде у банкарској књизи приликом утврђивања интерних капиталних захтјева на основу резултата интерних система мјерења, узимајући у обзир њену склоност ка преузимању ризика, те кључне претпоставке и лимите ризика.
- (2) Банка је дужна при процјени износа интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи размотрити сљедеће:
 - 1) интерне капиталне захтјеве који произилазе из утицаја неповољних кретања каматних стопа на економску вриједност, те
 - 2) интерне капиталне захтјеве који произилазе из утицаја промјена каматних стопа на будућу зараду и промјене тржишне вриједности инструмената.
- (3) Банка не треба да се ослања само на супервизорске процјене адекватности капитала за каматни ризик у банкарској књизи или на резултате супервизорског теста нетипичних вриједности, већ је дужна да развија и користи сопствене методологије за расподјелу капитала, на основу своје склоности ка преузимању ризика, нивоа ризика и стратегије за преузимање и управљање ризицима. У одређивању одговарајућег нивоа капитала, потребно је размотрити и износ и квалитет потребног капитала.
- (4) Банка је дужна, при процјени адекватности утврђених интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи, узети у обзир, сљедеће:
 - 1) износ и рок доспијећа интерних лимита изложености каматном ризику у банкарској књизи, те јесу ли ти лимити достигнути у тренутку утврђивања интерних капиталних захтјева,
 - 2) очекивани трошак заштите отворених позиција узимајући у обзир очекивања будућег нивоа каматних стопа,
 - 3) осјетљивост интерних мјера каматног ризика у банкарској књизи на кључне или несавршене претпоставке моделирања,
 - 4) утицај шокова и стресних сценарија на позиције које се заснивају на различитим референтним каматним стопама (ризик основе),
 - 5) утицај неусклађених позиција у различитим валутама на економску вриједност и зараду уз промјене тржишне вриједности инструмената,
 - 6) расподјелу капитала у односу на ризике по свим правним субјектима укљученим у бонитетну консолидацију на нивоу банкарске групе, уз адекватност укупних интерних капиталних захтјева на консолидованој основи,
 - 7) изворе ризика, те
 - 8) околности у којима се ризик може остварити.
- (5) Приликом утврђивања износа интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи банка је дужна употребљавати системе мјерења и различите шокове и сценарије каматних стопа који су прилагођени ризичном профилу банке, како би се квантификовао потенцијални распон ефеката каматног ризика у банкарској књизи у неповољним условима.

Тестирање отпорности на стрес

Члан 17.

- (1) Банка је дужна тестирање отпорности на стрес каматног ризика у банкарској књизи за потребе израчуна интерних капиталних захтјева проводити најмање једном годишње, а у периодима повећане волатилности каматних стопа и повећаног нивоа каматног ризика у банкарској књизи и чешће.
- (2) Код провођења тестирања из става 1. овог члана банка је дужна размотрити резултате обрнутог тестирања отпорности на стрес како би:
 - 1) утврдила сценарије каматних стопа који би могли озбиљно угрозити капитал, економску вриједност и зараду уз промјену тржишне вриједности инструмената, те
 - 2) открила слабости које произилазе из стратегија заштите од ризика, те потенцијалних бихевиоралних реакција клијената.
- (3) При тестирању у стресним околностима банка је дужна примјењивати веће и екстремније помаке и промјене каматних стопа од оних који се употребљавају за потребе континуираног управљања, укључујући минимално сљедеће:
 - 1) значајне промјене у односима између референтних каматних стопа (ризик основе),
 - 2) изненадне и значајне помаке безризичне криве приноса (паралелне и непаралелне),
 - 3) рашчлањивање кључних претпоставки о понашању категорија имовине и обавеза,
 - 4) значајне промјене у тренутним тржишним условима и макроусловима и
 - 5) посебне сценарије који се односе на пословни модел и ризични профил банке.
- (4) Банка је дужна резултате тестирања из овог члана употребљавати као подлогу за доношење одлука на одговарајућим нивоима управљања као и за расподјелу капитала за покриће интерних капиталних захтјева за каматни ризик у банкарској књизи.

6. Квалитет података и унутрашње контроле

Информациони систем и квалитет података

Члан 18.

- (1) Банка је дужна на правовремен и тачан начин подржати управљање каматним ризиком у банкарској књизи кроз информационе системе и апликације које банка употребљава за:
 - 1) провођење, обраду и евидентирање пословних догађаја,
 - 2) утврђивање, мјерење и агрегирање изложености каматног ризика у банкарској књизи,
 - 3) израду извјештаја.
- (2) Системи из става 1. овог члана требају омогућавати:
 - 1) прикупљање података о каматном ризику за све изложености банке каматном ризику у банкарској књизи, укључујући изложености ризику одступања, основе и опције, као и систем мјерења из члана 8. ове одлуке за утврђивање, мјерење и агрегирање главних извора изложености каматном ризику у банкарској књизи,
 - 2) потпуно и јасно евидентирање свих трансакција, узимајући у обзир карактеристике каматног ризика у банкарској књизи везане за те трансакције,
 - 3) довољну флексибилност за укључивање разумног броја шокова и стресних сценарија, те свих додатних сценарија које банка користи за интерно мјерење,
 - 4) мјерење, процјену и праћење доприноса појединачних трансакција укупној изложености,
 - 5) израчун мјере економске вриједности и мјере зараде за каматни ризик у банкарској књизи банке, као и израчун мјере на основу шокова и стресних сценарија каматних стопа Агенције, и
 - 6) укључивање додатних ограничења које Агенција може тражити за претпоставке интерних параметара ризика.

- (3) Системи из става 1. овог члана требају бити прилагођени сложености и броју трансакција због којих настаје каматни ризик у банкарској књизи.
- (4) Информациони системи требају омогућити прикупљање детаљних информација о датуму (или датумима) поновног вредновања одређене трансакције, врсти каматне стопе или референтној каматној стопи, било каквим опцијама (укључујући пријевремену отплату или откуп) и накнадама повезаним са извршавањем тих опција.
- (5) Банка је дужна успоставити одговарајуће организационе контроле информационих система како би се спријечио губитак података којима се користе апликације за каматни ризик у банкарској књизи као и контроле промјене кодова у тим апликацијама, како би се посебно осигурало слjedeће:
 - 1) поузданост улазних података и параметара, те цјеловитост система обраде за моделе каматног ризика у банкарској књизи,
 - 2) смањење вјероватноће појаве грешака у информационом систему на најмању могућу мјеру и
 - 3) предузимање одговарајућих мјера у случају појаве поремећаја на тржишту.
- (6) Банка је дужна проводити одговарајуће поступке којима се осигурава тачност података унесених у информационе системе, те успоставити одговарајуће механизме за провјеру тачности поступка агрегирања и поузданости резултата модела.
- (7) Како би се смањила могућност грешке, унос улазних података треба бити што више аутоматизован, потребно је повремено провјеравати мапирање података и испитати их како би се осигурало да одговарају одобреној верзији модела.
- (8) Банка је дужна утврдити могуће разлоге одступања и неправилности који се могу појавити у вријеме обраде података, те успоставити поступке за рјешавање тих одступања и неправилности, укључујући поступке за узајамно усклађивање позиција како би се та одступања и неправилности могли отклонити.
- (9) Надређена банка у банкарској групи дужна је осигурати да улазни подаци модела којима се мјери каматни ризик у банкарској књизи у цијелој групи буду конзистентни с подацима који се употребљавају за финансијско планирање.

Унутрашње контроле

Члан 19.

- (1) Банка је дужна проводити редовне провјере и оцјене својих система унутрашњих контрола и поступака управљања каматним ризиком у банкарској књизи.
- (2) Провјере из става 1. овог члана требају редовно проводити запослени или организационе јединице које су независне од функције која се провјерава.
- (3) Банка је дужна успоставити редовну провјеру поступака утврђивања, мјерења, праћења и контроле каматног ризика у банкарској књизи, а најмање у оквиру трогодишњег циклуса, од стране функције интерне ревизије.

Интерно извјештавање

Члан 20.

- (1) Интерни извјештаји достављају се надзорном одбору и управи најмање на тромјесечној основи.
- (2) Извјештаји из става 1. овог члана требају садржати информације на релевантним нивоима агрегирања (према нивоу консолидације и валути) те ниво информација који је прилагођен појединачном нивоу управљања и специфичној ситуацији банке и окружења. Извјештаји требају садржати најмање слjedeће:
 - 1) сажетке агрегираних изложености каматног ризика у банкарској књизи, укључујући информације о изложеностима ризику одступања, основе и опција; извјештаји требају садржати објашњења свих значајних позиција имовине, обавеза, новчаних токова и стратегије које утичу на ниво и смјер каматног ризика у банкарској књизи,

- 2) усклађеност са политикама и лимитима,
 - 3) кључне претпоставке модела, као што су карактеристике депозита без уговореног рока доспијећа, кредита са фиксном каматном стопом са могућношћу пријевремене отплате, орочених депозита са могућношћу пријевременог разорочења, повлачење обавеза, агрегирање валута и третман комерцијалних маржи,
 - 4) податке о утицају кључних претпоставки модела на мјерење каматног ризика у банкарској књизи у погледу мјере економске вриједности и мјере зараде, укључујући промјене претпоставки у различитим каматним сценаријима,
 - 5) податке о утицају каматних и других деривата на мјерење каматног ризика у банкарској књизи,
 - 6) податке о утицају инструмената који се мјере по фер вриједности, укључујући имовину и обавезе нивоа 3 како је дефинисано Међународним стандардом финансијског извјештавања 13 – Мјерење фер вриједности (МСФИ 13), на мјерење каматног ризика у банкарској књизи,
 - 7) резултате тестирања отпорности на стрес из члана 17. ове одлуке, сценарија каматних шокова из члана 14. ове одлуке, супервизорског теста нетипичних вриједности из члана 15. ове одлуке и процјене осјетљивости на кључне претпоставке и параметре, и
 - 8) сажетке провјере политика каматног ризика у банкарској књизи, поступака и примјерености система мјерења, укључујући закључке интерних и спољних ревизора или консултаната.
- (3) Извјештаји из става 1. овог члана требају укључивати резултате провјера и ревизија модела, те поређење претходних прогноза или процјена ризика са стварним резултатима ради информисања о могућим недостацима моделирања као што су:
- 1) процјена моделираних губитака од пријевремене отплате у односу на историјске остварене губитке и
 - 2) утврђивање портфолија који су изложени знатним промјенама тржишне вриједности.

7. Прелазне и завршне одредбе

Прелазне и завршне одредбе

Члан 21.

- (1) Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“, а примјењује се од датума 30.06.2025. године.
- (2) Банке су дужне ускладити своје пословање са одредбама ове одлуке до 30.06.2025. године.
- (3) С почетком примјене ове Одлуке престаје важити Одлука о управљању каматним ризиком у банкарској књизи („Службени гласник Републике Српске“, број 75/17).

Број: УО-44/23

Дана: 26.12.2023. год.

ПРЕДСЈЕДНИК
УПРАВНОГ ОДБОРА
Дејан Кустурић